a kultúra ötven arca

kult 50

2017.

Ára: 1490 forint

ISSN 2559-916X

Kiadja: **Fidelio Media Kft.**
A CEMP-csoport tagja
1033 Budapest, Polgár u. 8–10.

Főszerkesztő: **Molnár Barbara**

Ügyvezető igazgató:
Andacs Botond

Szerkesztők:
Molnár Barbara
és **Várhegyi András**

Grafikai terv, tervezőszerkesztő:
Kollányi Julianna

Képszerkesztő:
Németh András Péter

Korrektor: **Nyilas Ágnes**

Munkatársak és szerzőink:
Belső Olga, Bicsérdi Ádám, Borbély Zsuzsa, Bodnár Zsolt, Budaker Judit, Csordás Lajos, Fáy Miklós, Fülöp Máté, Gémes Zsófi, Gurubi Ágnes, Kaszás Tamás, Máriás Leonárd, Miller C. László, Papp Tímea, Réz András, Stuber Andrea, Szász Emese, Szécsi István, Topor Tünde, Zalavári Noémi, Zipernovszky Kornél

Lapzárta: 2017. május 19.

Terjeszti: a Lapker Zrt.

ISSN 2559-916X

Nyomás:
Keskeny és Társai 2001 Kft.
Cím: 1158 Budapest, Rákospalotai határút 6.
Felelős vezető: Ifj. Keskeny Árpád

Köszöntő

Kicsit megremegett a kezünk, amikor azt mondtuk, ennyi volt, végre elkészült, és mehet a nyomdába a KULT50, amiről tavaly nyáron még csak ötletszinten beszéltünk, ősszel elhatároztuk, hogy megcsináljuk, januárban pedig már a megvalósításán dolgoztunk.

Fotó: Aknay Csaba

Egy teljesen új lapot megálmodni és létrehozni ritka izgalmas feladat. Vitatkozni a koncepción, mi legyen a címe, mi kerüljön bele, kik legyenek a szerzők, hogyan nézzen ki: azt hiszem, nincs az az újságíró, aki egy ilyen munkát ne szeretne.

Ugyanakkor új magazinnal a piacra lépni bátor dolog, főleg ha az még „listázós" is. Hiszen egyre-másra jelennek meg a különböző listák: leggazdagabb, legbefolyásosabb, legszebb, legnagyobb, top 10, top 20, top 1000... Vagyis adott a kérdés, hogy mi újat lehet még itt mutatni. Másrészt a listázás veszélyes. Mert egy lista mindig véges, és ha fel lehet rá kerülni, akkor ezzel együtt le is lehet maradni róla. És ilyenkor bizony jöhet a népharag, hogy az XY miért van ott, az YX meg miért nem?! Az ember ne menjen házhoz a pofonért.

Mégis fontosnak tartottuk, hogy kiemeljünk és név szerint említsünk ötven olyan embert, akire itt és ma oda kell figyelni, amikor hazánk színházáról, zenei életéről, képzőművészetéről, zenés színházáról, irodalmáról, filmművészetéről beszélünk. Egy olyan kulturális lenyomatot szerettünk volna létrehozni – és ezek után majd évről évre újra elkészíteni –, amelyet ha tíz év múlva a kezébe vesz valaki, akkor viszonylag objektív képet kap egy nagyon is nehezen mérhető és leginkább szubjektíven megítélt dologról: a magyar kultúráról, a magyar kulturális életről.

Mi, akik ezt az újságot megálmodtuk, kitaláltuk és megcsináltuk, nagyon szerettük ezt a munkát, és szívünkbe zártuk a lapot, amit létrehoztunk. Most már csak azon szurkolunk, hogy az olvasó is szeresse.

MOLNÁR BARBARA
FŐSZERKESZTŐ

Amikor megáll a pillanat...

...így készült a **kult50**

A következő oldalakon ötven portré olvasható. Nyilván sokan teszik fel azt a kérdést: miért pont ők? Elárulunk pár kulisszatitkot az ötven kiválasztásáról.

A KULT50 ötletét a Fidelio szerkesztősége álmodta meg. A Fidelio immár tizennégy éve kalauzolja a kultúraszerető embereket a színház, a klasszikus, jazz- és folkzene, a zenés színház, a tánc, a képzőművészet, az irodalom és film világában. Szerettünk volna valami újat létrehozni, ami máshogy, de mégiscsak iránytűt nyújt az olvasónak a magyar kultúrához. Így született meg a KULT50 – A kultúra ötven arca ötlete. Már a címmel is jelezni kívántuk, hogy egyebek között a magyar kulturális élet sokszínűségét szeretnénk bemutatni. Hogy mennyi kiváló ember, járva a saját útját, nemritkán nem kis ellenszélben dolgozik azért, hogy a néző, a látogató azt mondhassa alkalmanként: Ez igen!

A koncepció az volt, hogy a Fidelio hagyományait követve bemutassuk azt az ötven embert, akire itt és most érdemes odafigyelni, ha színházról, zenés színházról, irodalomról, filmről, zenéről vagy képzőművészetről van szó.

A kiválasztáshoz felkértünk hét olyan embert, aki a kultúra egy-egy vagy akár több szegmensét is kimagaslóan jól ismeri, emellett látja és érzi azt is, mi történik más területeken.

Fotó: Aknay Csaba

Fotó: Németh András Péter

ALFÖLDI RÓBERT

A Jászai Mari-díjas színész, rendező a Vígszínházban kezdte pályáját, volt tévéműsorokban műsorvezető és tehetségkutató reality zsűritagja, beszélgetett képernyős talkshow-kban és pódiumon, igazgatta a Bárka Színházat és a Nemzeti Színházat. 2013 óta szabadúszóként kapja a meghívásokat Magyarországra és külföldre egyaránt. Rendezőként mindig nagyon pontosan tudja, mit akar, színésznek, alkotó- és munkatársnak lazsálást, készületlenséget nem enged, színészként pedig abszolút alázatosan csinálja, amit kérnek tőle.

Színházban direktben nem politizál, azonban társadalmi kérdéseket, jórészt a hatalom mikro- és makroközösségi természetét boncolgatja.

Rajongják – rengeteg közönségdíja van – és elutasítják. Utóbbit jórészt olyanok, akik élőben még soha nem vettek jegyet sem a színész, sem a rendező Alföldire. Ha megtették volna – bár módjuk nehezen lenne rá, hiszen szakmai elismeréstől nem mentes közönségsikerrel futnak a nevéhez fűződő produkciók –, valószínűleg ők maguk csodálkoztak volna rá az úgynevezett szerzői szándék és üzenet tiszteletének magas fokára. Arra, hogy tulajdonképp konzervatívnak mondható, és a lilának egyetlen színpadi árnyalatát sem ismeri. A szabadosságot – jobb híján nevezzük így azt, ami a test nedveihez és általában nem látható részeihez tartozik – leginkább bábbal, a komolyan nem vehető túlzófokkal az abszurditást hangsúlyozva engedi meg magának.

„Szerintem az a mi legnagyobb problémánk, hogy nem vagyunk hajlandóak látni a valóságot. (…) Nálunk nincs valóság. Valami cyberlétben élünk" – fogalmazott az Indexnek. Ha a közéletről kérdezik, egyenesen válaszol. Csáki Judit Alföldi színháza – Öt nemzeti év című kötetében coming outolt, a 2015-ös Pride megnyitóbeszédét ő mondta.

Színházban direktben Alföldi nem politizál, az általa választott darabokkal azonban – függetlenül attól, hogy itthon vagy külföldön dolgozik – társadalmi kérdéseket, jórészt a hatalom mikro- és makroközösségi természetét boncolgatja. Egyenesen fogalmaz a színpadon is, mert „egyre fontosabb a kimondás, hogy végre ne rébuszokban beszéljünk" (Népszava, 2017). Rendezései nem helyi érdekűek, bennük jóval általánosabb, ha tetszik: egyszerre univerzálisabb és egyszerre egyénibb szintre emeli a témát, legyen az a homoszexualitás, gender- vagy menekültkérdés.

Az elmúlt két évben dolgozott a bécsi Volkstheaterben (Háy Gyula: Tiszazug), a trieri Teatrierben (Bernstein–Kästner: Pán Péter), visszatért Szöulba, a Koreai Nemzeti Színházba (Shakespeare: Téli rege, Euripidész: Médeia) és Sankt Pöltenbe (Molière: Tartuffe). Az Armel Operafesztivál állandó rendezőjeként készítette a szegedi Varázsfuvolát – az előadás Londonba is meghívást kapott – és Eötvös Péter Senza sangue című darabjának bemutatóját az Avignoni Operában, a müncheni Bayerische Staatsoper stúdiójának növendékeivel pedig Benjamin Britten Albert Herringjét vitte színre. Mindezek mellett itthon is rendezett jó néhány előadást, Budapesten többedik alkalommal a Radnóti Színházban (Shakespeare: Lear király, Wajdi Mouawad: Futótűz), a Budapest Bábszínházban (Molière: A képzelt beteg), a Kultúrbrigáddal (Ionesco: Makbett), csakúgy, mint a CAFé Budapest Kortárs Őszi Fesztiválra verbuvált szabadcsapattal (Marlowe: II. Edward), vagy a szombathelyi Weöres Sándor Színházban (Shakespeare: Makrancos Kata, Ben Jonson: Volpone); és csinált egyestés szuperprodukció-Passiót virágvasárnapra az Arénában. Színészként ezalatt mindössze két bemutatója volt: Norrison bankigazgató (Molnár Ferenc: Egy, kettő, három – Kultúrbrigád az Átriumban) és Higgins professzor (Lerner–Loewe: My Fair Lady – Centrál Színház).

Utolsó állami díja a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje 2007-ből. Azóta jórészt csak színházszakmai elismeréseket kapott.

A közeljövő rendezőként újabb Armel-produkciót (az egyik legizgalmasabb kortárs dalszerző, Rufus Wainwright Prima Donnája) és újabb Aréna-beli előadást (Bock–Harnick–Stein: Hegedűs a háztetőn) hoz. Az Átriumban Fassbinder-filmekből készül darab, színészként pedig a Szegedi Szabadtéri Játékokon a Vízkereszt egyik legizgalmasabb, tragikomikus karakterét, Malvoliót alakítja.

DRAGOMÁN GYÖRGY

Fotó: Kállai Márton

Dragomán György azon kevés kortárs magyar írónk egyike, akinek neve igen jól cseng külföldön is. Olyannyira, hogy második regényét, A fehér királyt egy nemzetközi filmkészítő gárda vászonra is álmodta, s bár az egész estés mozifilm nem nyerte el a legnagyobb szakmai elismeréseket, a szerző nevét megismerte a világ.

Dragomán lassan harmadik évtizede él Magyarországon. Marosvásárhelyen született, de a család életét ellehetetlenítette a magyarellenes hangulat és a diktatúra. Édesapja tanársegéd volt a marosvásárhelyi egyetemen, de magyarként nem lehetett adjunktus, sőt ki is rúgták, mert azzal vádolták, a román diákoknak rosszabb jegyeket ad. Majd amikor általánossá váltak a házkutatások, a magyarok elleni atrocitások, úgy döntöttek, szöknek. 1988-ban Szombathelyre érkeztek. Itt ismerte meg a gimnáziumi évek alatt későbbi feleségét, Szabó T. Anna költőnőt, akivel két fiút nevelnek, Gábort és Pált. Dragomán tizenhárom éves kora óta ír. Büszke rá, hogy író lett, neki sikerült az, amire édesapjának nem volt lehetősége.

„Ezt a regényt (a Máglya címűt – a szerk.) még olvasta az apám. Nyomtatva ugyan nem, de a kéziratot igen. Januárban készültem el vele, és ő februárban halt meg, pont a megjelenés előtt. Nagyon bántott, hogy viszonylag fiatalon, 62 éves korában váratlanul, ráadásul a születésnapján távozott. Nem voltam felkészülve, hogy elveszítem. Évekig a tőle örökölt zakóban jártam felolvasni, pedig voltak sajátjaim. Eltartott egy darabig, amíg ezt kihevertem. Számomra nagyon fontos, hogy író lettem, mert ő nem lett az, csak akart. Közölt novellákat, de regényt sosem írt. Az első könyvemet ezért neki ajánlottam. Úgy éreztem, helyette írom" – nyilatkozta a 24.hu-nak adott interjúban.

Dragomán György az ELTE angol–filozófia szakára járt, tagja volt a neves Eötvös József Collegiumnak és a Láthatatlan Kollégiumnak is. Végül a filozófiát három év után abbahagyta. Az angolt elvégezte, sőt a hároméves PhD-képzést is, közben öt éven át írta A pusztítás könyvét, amely 2002-ben jelent meg. Ezt követte 2005-ben a Magvetőnél közreadott második regény, A fehér király, amely világszerte több mint harminc nyelven jelent meg, köztük németül, angolul, norvégül, hollandul, bolgárul, szerbül, lengyelül, szlovénul és finnül. Ezután jött a Máglya 2014-ben és az Oroszlánkórus 2015-ben. Írásait közölte a Holmi, a Mozgó Világ, a Jelenkor, az Élet és Irodalom, az Alföld, a Népszabadság és a Kritika. Megjelent műfordítása is, Samuel Beckett Watt című regénye.

Büszke rá, hogy író lett, neki sikerült az, amire édesapjának nem volt lehetősége.

Díjai között találjuk a Mozgó Világ-nívódíjat, a Bródy-, Déry Tibor- és Márai Sándor-díjat, az Artisjus Irodalmi Díjat, a Román Kultúra- és az Arany Medál-díjat. 2007-ben munkásságát József Attila-díjjal is elismerték. Kortársai és kritikusai Bodor Ádám méltó utódjának tartják: „a mesterhez [számos jegy fűzi]: az erdélyi háttér, az elbeszélés visszavívott öröme, a kegyetlenség és elnyomás visszafogott ábrázolása, a roppant kidolgozott, nyomatékos stílus, s végül általában bizonyos lidérces, dermesztően tárgyilagos, mégis látomásos ábrázolás" – olvasható a Magyar Narancsban.

Bármennyire is realisztikus és vérfagyasztó a produktum, Dragomán általában mosolyog. Erre a mosolyra, a mosoly üzenetére pedig a vele interjút készítők gyakran rá is kérdeznek. „Amikor az első novellámat publikáltam, akkor is készült olyan kép, amelyen nagyon mosolygok. Nyilván azért, mert az az első publikációm volt. Kérdezték is tőlem: »Maga ilyet ír, és így vigyorog hozzá?« (nevet). És akkor mondtam: »A mosollyal az van, hogy örülök a túlélésnek, mert írni durván életveszélyes dolog!« Az ember szemben van a sötétséggel, és van esély rá, hogy akár bele is halhat. Nem akarom ezt túldramatizálni, de valóban így van. És ez a mosoly arról szól, hogy az ember szemberöhögi a halált is! Meg ezt az egész sötétséget. Ezt kell csinálni, szembe kell röhögni. Tehát tulajdonképpen örülök, hogy túléltem" – mondta Vas Ágnesnek a Prémium Magazinnak adott interjújában.

FISCHER IVÁN

Fischer Iván a Budapesti Fesztiválzenekar alapítója és zeneigazgatója, a berlini Konzerthaus és a Konzerthausorchester zeneigazgatója. Utóbbi években zeneszerzőként és rendezőként is tevékeny. Műveit bemutatták már az Egyesült Államokban, Hollandiában, Belgiumban, Németországban és Ausztriában is. Nevéhez fűződik a Magyar Mahler Társaság megalapítása, ami nem csoda, hiszen a Mahler-életmű teljes körű bemutatására és ápolására misszióként tekint, és személyében talált védnökségre a Brit Kodály Akadémia.

Számos nemzetközi szaklap a világ legeredményesebb karmesterei és zeneigazgatói között tartja számon. Vendégkarmesterként rendszeresen dirigálja a Berlini Filharmonikus Zenekart, sok időt tölt az amszterdami Royal Concertgebouw Zenekarával, és többször állt már az Egyesült Államok vezető szimfonikus zenekarainak élén. Több operaház zeneigazgatójaként is működött. Intenzíven turnézik zenekarával, lemezfelvételei a feltétlen szakmai érdeklődés mellett a közönség elismerését is kiváltották.

Legjobban azonban az általa 1983-ban alapított Budapesti Fesztiválzenekarhoz kötődik, amelyről így beszélt egy interjúban: „A Fesztiválzenekar hihetetlenül jó. Nem csak a Gramophone által felkért szakértők mondják ezt. (A BFZ-t a világ tíz legjobb szimfonikus zenekara között jegyzi a szaklap – a szerk.) Én is bátran és büszkén állíthatom, hogy a világ egyik legjobbja, mert folyamatoson dolgozom a többi csúcszenekarral Berlinben, Bécsben, Amszterdamban, New Yorkban. A Fesztiválzenekar egy csoda, egy vidám, jókedvű, közben hallatlanul fegyelmezett közösség, amely sikert sikerre halmoz." (Népszabadság, 2016) Mindemellett társadalmi szerepvállalásuk keretében közösségi heteket tartanak, elviszik a zenét iskolákba és idősek otthonába, és szokatlan időben, éjfélkor kezdődő koncertjeik olyan közönséget is elérnek, amely hangversenytermekbe csak ritkán jár.

A lakás, amelyben felnőtt az Andrássy út 27. harmadik emeletén, ma színház.

Fischer Iván Budapesten kezdte meg hangszeres tanulmányait. Zongorázni, hegedülni, később csellózni is tanult, majd évekkel később Hans Swarowsky karmesterosztályában folytatta tanulmányait az osztrák fővárosban. A lakás, amelyben felnőtt az Andrássy út 27. harmadik emeletén, ma színház. A hely szinte predesztinálva volt arra, hogy Fischer Iván Lakásszínháza, azaz a FILC legyen belőle, hiszen a karmester édesapja egykor a Vígszínház zenei vezetőjeként dolgozott, így rengeteg történetet mesélt a háború előtti korszak nagyjairól.

A róla készült dokumentumfilmhez a stáb egy éven át követte a karmestert három földrészen, tucatnyi ország koncerttermein át. A filmben megismerjük Fischer Iványt karmesteri, rendezői és zeneszerzői énje mellett magánemberként is, és bár a zsenialitásnak nincs receptje, bepillantást nyerhetünk a titokba, amely őt a zenei élet legnagyobb nemzetközi kritikusa szerint is az év emberévé tette 2014-ben.

A művészt a Magyar Köztársaság elnöke Arany Emlékéremmel tüntette ki, a Világgazdasági Fórum a nemzetközi kulturális kapcsolatok érdekében tett szolgálatai elismeréseképpen Kristály-díjban részesítette. A Francia Köztársaság kormánya a Művészeti és Irodalmi Rend lovagja címet adományozta neki. 2006-ban Kossuth-díjat, 2011-ben Prima Primissima-díjat kapott, és elnyerte a Brit Királyi Filharmónia díját, valamint a holland Ovatie-díjat. 2013-ban a londoni Royal Academy of Music tiszteletbeli tagjává választotta. 2015-ben megkapta az Abu-Dzabi Fesztivál életműdíját, 2016-ban az Argentin Zenekritikusok Szövetsége a legjobb külföldi karmesternek választotta.

Fischer Iván rendszeresen megnyilatkozik közéleti témákban is, mert hisz abban, hogy a zenének nem csupán a hangversenytermekben, a karmesternek pedig nem csupán a zenekar élén, a pulpituson van jelentős véleményformáló szerepe: „Vannak rendkívül fontos kérdések, amelyek befolyásolják, hogy közös életünk milyen irányt vesz, esetleg veszélyes irányt. Ilyenkor erkölcsi kötelességem megszólalni, a hallgatás bűn lenne." (Playliszt, 2015)

SZINETÁR DÓRA

Nem könnyű annak, aki a nyilvánosság előtt nőtt fel, akit már-már ismeretlen ismerősként kezelnek. Szinetár Miklós és Hámori Ildikó lányaként gyakorlatilag újszülöttkora, musicalszínésznőként és énekesnőként a kamaszévei óta az élete olyan nyitott könyv, amelynek szakmáról szóló lapjait – a magánéletiekkel ellentétben – jóval kevesebben olvassák. Pedig ott is lenne mit böngészni, nem csupán a bulvár- és női magazinokban. A helyzetet a Jászai Mari-díjas Szinetár Dóra már 1987-es első színpadi fellépésekor éretten kezelte, azóta pedig folyamatosan eleganciával, önreflexióval és humorral viszonyul hozzá.

Ezek a tulajdonságok a színpadon is jellemzik, elég csak ideidéznünk az Én és a kisöcsém Kelemen Katójáról írt kritikát a Revizor Online-on: „Fiúsra nyírt hajával, színpadi lényének felvállalt karcosságával, kifogástalan énekhangjával és imponáló elkötelezettségével ugrott bele a fokozott színészi önreflexivitást igénylő főszerepbe, s dicséretére legyen mondva, hogy a szerep kevésbé karakteres, álmatagon lányos felét is majdnem oly sikeresen oldotta meg, mint a jutalomjáték szintjén felmutatott kamasz srácot."

Legutóbbi lemeze 2016 novemberében jelent meg, címe: Újratervezés, alcíme: 30 év musicalemlékei. Miklós Tibor ismertette meg a műfajjal, ő segített neki elhinni, hogy alkalmas a zenés színházra. Pályája három évtizede alatt prózai előadások és operettek mellett mintegy harminc musicalben játszott, és lett az otthonról hozott és a legújabb kori magyar musicaljátszás megkerülhetetlen műhelyében, a Budapesti Operettszínházban tanult színházszemléletnek, valamint nem csupán énektudásának, hanem alakításai színészi minőségének köszönhetően a műfaj referenciának számító előadója itthon.

Pályája három évtizede alatt prózai előadások és operettek mellett mintegy harminc musicalben játszott.

West Side Story, Oliver! és Funny Girl, Ének az esőben és Koldusopera, Valahol Európában, Cigánykerék és Rebecca – csak néhány az albumon hallható tizennégy dal forrásából. És van közöttük naivadal is… A CD címadása egyrészt konkrét, hiszen jelenti a dalok újragondolását, újrahangszerelését, másrészt viszont átvitt értelemben is használható. Ahogyan márciusi lemezbemutató koncertje után közösségi oldalán enigmatikusan fogalmazott: „21 dal, két felvonás, az elmúlt 30, színpadon töltött évem legfontosabb dalai. Nagyon szerettem. Nagyon jól esett. Csinálni is, és érezni, hogy a nézőtéren ülők is szeretik. Azóta folyamatosan kapom a szebbnél szebb mondatokat barátoktól és idegenektől. Ez is nagyon jól esik! Köszönöm!!! Hogy megtörtént, hogy ott voltatok, hogy szerettétek! Valamit lezártam. Vagy elkezdtem?!?! Meglátjuk!!!"

Megannyi naivát játszott Júliától Belle-ig, de ahogy egy interjúban mondta: „A naivaszerepek megformálásában nem nagyon van se élvezet, se izgalom. A naiva a szükséges idegenvezető. Ha nem elég jó, nagyon rossz nézni, ha remek, akkor nem zavar. Maximum szép lehet, de ez meg engem sosem érdekelt." (szinhaz.org, 2017) Ez az a mentalitás, amelynek segítségével mégis képes volt háromdimenzióssá formálni a karaktereket. A nézők számára valószínűleg meglepetést okozott, a színésznő számára pedig jóval izgalmasabb feladatnak bizonyult még az Operettben Bertolt Brecht és Kurt Weill Polly Peachumje, a színházból való távozás után a Cigánykerék Juditja, a Chicago Roxie-ja, a Shrek Fionája, majd az Operettbe való visszatérés után a már említett Eisemann-operett főszerepe, továbbá az olyan karakteres epizódalakítások, mint a Lady Budapest-beli Éva vagy az Ének az esőben Linája.

Szinetár Dóra jelenleg harmadik gyermekét várja, így a színpadtól egy időre ismét visszavonul, de azt elárulta, legalább kétlemeznyi ötlet vár arra, hogy megvalósítsa. Vágyait a szinhaz.org-nak egyszerűen foglalta össze: „Mindent megteszek, hogy boldoggá tegyem a körülöttem élőket, és hogy az álmaim megvalósuljanak, miközben próbálok senkit sem bántani, még azt sem, aki engem bánt. Nem könnyű, de jó úton vagyok. Azt hiszem."

Fotó: Kaszás Tamás

THURÓCZY SZABOLCS

A diplomája szerint jogi doktor Thuróczy Szabolcs Gaál Erzsi és Zsótér Sándor rendezéseiben lépett először színpadra Nyíregyházán. 1998 óta Pintér Béla társulatának egyik állandó színésze. A közel két évtized alatt színházi produkciókkal itthon és a határokon túl megannyi rangos fesztiválon mutatkozott be, nevét, arcát, karcos hangját az utóbbi évekből egy film, a Tiszta szívvel, de még inkább két sorozat, a Társas játék és az Aranyélet tette országosan ismertté. A Pintér-produkciókat az elmúlt évtizedekben számos díjjal jutalmazták, így a kollektív elismerések egy része értelemszerűen az övé is, színészként csupán az Öl, butít Kis Miklósáért tüntették ki. Ezzel szemben a Tiszta szívvel Rupaszovjáért megkapta a Los Angeles-i Magyar Filmfesztivál és a Thesszaloniki Filmfesztivál legjobb férfi főszereplőnek járó elismerését, továbbá a Magyar Filmkritikusok Díját; és van neki egy Arany Medálja is.

Rengeteget játszik, hiszen Pintér Béla és Társulatának előadásai elképesztő szériákat élnek meg: a 2002-ben bemutatott, a balladisztikus történetet operaként feldolgozó, a zenében az erdélyi magyar népdalok, a barokk opera és a rock világát egészen egyedi módon ötvöző Parasztopera még mindig műsoron van, de ugyanígy látható az egy évvel későbbi Gyévuska, a 2005-ös Anyám orra, és egészen hosszú felsorolással juthatunk el a legfrissebb, 2017. március végén bemutatott Szívszakadtigig. Vendégként időnként beugrik a TÁP Színház, a Nézőművészeti vagy épp egy, az Átriumban dolgozó szabadcsapat produkciójába. Aki pedig látta, hallotta őt a David Bowie-tribute-koncerten, az meggyőződhetett arról, hogy dalban is bármit hitellel mond el.

Volt már színpadon férfi és nő, Allah-hívő és maga Kossuth Lajos, de hívják őt bárhogy színházi vagy filmes stáblistán, biztos, hogy valami titok lappang a Thuróczy Szabolcs játszotta karakterben. Látszólag eszköztelen színész, holott minden alakításában izgalmasan billeg a mélyre leásó lélektani realista és a kívülről figyelve analizáló, egy-egy tulajdonságot felerősítő, kissé eltávolító, stilizáló és a reflexiót, kommentárt nélkülöző játékmód között.

Ahogy a színházban Pintér-színész, úgy annak ellenére, hogy más rendezőkkel is dolgozott, a moziban Thuróczy elkönyvelhető Tilla-színésznek. A tévés személyiség sokféle zsáner között ugráló filmjei, a Csicska, a Pánik, a Tiszta szívvel erősen építenek a karakterére. Ez utóbbi Rupaszovját, ezt a börtönből jött, lebénult tűzoltó-bérgyilkost tartja élete alakításának. Indoklása szerint a komplexitása miatt, mert „vad és gyengéd, tudatos, és óriási szíve van, vagyis minden olyan férfitulajdonság benne van, amit szeretsz".

A HBO első siker-remake-jében, a Társas játékban az egyik főbb szerepet, a nőcsábász reklámügynökség-vezetőt alakította, ettől azonban még végig kellett járnia a castinglétrát az Aranyélethez. „Az emberek kötnek bizonyos szerepeket színészekhez, az én esetemben ez a kép az Aranyélettel most biztosan törlődni fog" – mondta a hazai sorozatgyártást új dimenziókba helyező első évad forgatását követően az Origónak. És valóban, ahogyan Miklósi Attila a mélyből felkapaszkodik, majd visszazuhan, ahogyan a legtisztességtelenebb pillanataiban is önmarcangolóan küzd a morállal, ahogyan mikroközösségére, családi és baráti kötelékeire a törvénytelenség elkövetéséig is hat a külső megfelelési kényszer, fajsúlyos színészi munkát követel. Ám ez a sokrétegű figura nem jöhetett volna létre az emlékezetes és súllyal bíró színpadi epizódszerepek és a jelenkorra pengeélesen, de sosem direkt szókimondással reagáló Pintér Béla-előadások nélkül, amelyekben családok történeteit itatja át a politika. Erről az általánosításokat kerülő módszerről arspoetica-szerűen vallott a hvg.hu-nak: „Nincsenek csak rossz vagy csak jó emberek. Szerintem az ilyen összetett karakterek miatt igazán átélhető a művészet. Persze nem lehet mindig katartikus pillanatokat felmutatni, de törekedni kell rá, nem megúszni a feladatot."

Ahogy a színházban Pintér-színész, úgy annak ellenére, hogy más rendezőkkel is dolgozott, a moziban elkönyvelhető Tilla-színésznek.

Fotó: MTI/Vajda János

NÉLKÜLÜK

Ha egy évvel hamarabb jelenik meg a KULT50, két név biztosan nem hiányzik belőle: Kocsis Zoltán és Esterházy Péter – rájuk emlékezik Fáy Miklós.

Számomra is furcsa módon jelen voltam egy beszélgetésen, amelyen Kocsis Zoltán azt mondta: gyerekek, két napja halott Ferencsik. Ez rettenetes.

1984 volt és nyár, és egyáltalán nem értettem, mire gondol Kocsis. Rettenetes, ahogy mindenkinek rettenetes a halála, de miért érzi ő annyira megszólítva magát? Még éppen csak elindult a Fesztiválzenekar, alkalmi társulás volt, és az ÁHZ (Ferencsik zenekara) és a Filharmóniai Társaság (a másik, Ferencsikhez köthető zenekar) tagjai játszhattak benne. Mintha éppen azért jött volna létre az új zenekar, hogy valamit tegyenek az ellen, amit a Ferencsikkel jelzett zenekari játékmód jelentett. Még senki nem láthatott a jövőbe, senki nem sejtette, hogy Kocsis annyit fog vezényelni, hogy valamikor majd Ferencsik zenekarát veszi át főzeneigazgatóként. És mégis azt mondta: rettenetes.

Ma, amikor mi mondjuk, hogy rettenetes, mi nézünk a naptárra, hogy hány hete, hónapja halott Kocsis, talán jobban értem, mire gondolt. A gazdátlanságra. Hogy Ferencsik korszakot jelentett, egy széket, trónt, amelyen ül is valaki, akit nyugodtan lehet szidni és bálványozni, mert sem az egyik, sem a másik nem ingatja meg a pozíciót. Ott van, mert ott a helye. Nincs ott, pedig ott a helye.

Ezt éljük ma. Nincs ott, pedig ott a helye. Nincs ott, pedig szükség volna rá. És nem csak arról van szó, hogy a zenekarnak mekkora szüksége volna rá, hogy ha ő ott van, akkor nem lehet vele ujjat húzni, még államigazgatási szinten sem, nincs az, hogy ennyi pénzt ígértünk, de csak a felét adjuk, mert kitör a botrány. Kocsis fontossága túl volt azon a szinten, hogy tetszik, vagy nem tetszik, van-e olyan jó karmester, mint zongorista. Ő volt a központ a magyar zenében. A magyar zene volt az ő naprendszere, és a rendszerben ő maga volt a nap. Ha ez a központ kihuny, ha megszűnik az erő, amely a bolygókat a pályájukon tartja, egyszerre szerteszalad minden, ki erre repül, ki arra, míg létre nem jön majd valami új rendszer. Más lesz, lehet, hogy értékesebb, valószínűbb, hogy nem annyira értékes, de más lesz. Addig meg keringünk szanaszét, és nem tudjuk pontosan, mi a jó, és mi a rossz, a jó mihez képest jó, a rossz miért volna üldözendő.

Visszafelé mindent megértünk, és minden a helyére kerül. Az ezredfordulón még aggódtunk, hogy Kocsis egyre kevesebbet zongorázik, egyre többet vezényel. Mi lesz ebből? Karmesterként nyilván nem vár rá akkora karrier, mint zongoristaként, viszont szép lassan leépíti zongorista önmagát. Márpedig a világ zenei életében elfoglalt pozíció már nem pusztán az érdemeken és a zeneiségen múlik. Támogatók nélkül nem megy. A támogatók, természetesen, nem szívjóságból támogatnak, hanem mert érdekük fűződik hozzá. Hogy Kocsis annyira elismert zongorista lehessen, nemcsak a tehetségére volt szükség, de a lemezkiadóra is, amely úgy érezte, hogy ha a felvételek rendre öt csillagokat meg szuperlatívuszokat kapnak, akkor a közönség szeme is felnyílik, megérti, mit hogyan kell játszani, mit mihez kell hasonlítani. Ezt a papíron természetesen nem létező szerződést mondta föl Kocsis Zoltán, amikor a karmesterséget választotta. Lehet, hogy már előbb, amikor

Fotók: Fülöp Máté

Zoboki Gábor-interjú

A Városligetet nem beépíteni kell, **hanem a Dózsa György útig visszaépíteni**

Azokat az építészmestereket idézzük föl a legszívesebben, akik a humán és művészi szemléletet képesek kiválóan összeegyeztetni a pragmatikus műszaki tudással és megvalósíthatósággal – állítja Zoboki Gábor, a budapesti Müpa, a Szentpétervári Filharmónia és a Sencseni Nanshan Kulturális Központ és Múzeum építésze. Az Ybl-díjas szakember szerint az építészet ismertségén és elismertségén lenne mit javítani Magyarországon, a nagy kihívások hiánya pedig gúzsba köti a szakmát. Máriás Leonárd interjúja

•• Több jelentős, nagy épületet tervezett eddigi, közel három évtizedes pályafutása alatt, és olyan rangos elismerésekkel tüntették ki, mint az Ybl-díj. Építészként vagy építőművészként gondol magára?

Az építészek maguk is gondolkoznak ezen, szerintem az építész nem művész, viszont nem is mérnök. Polihisztornak kell lennie, mindenhez értenie kell egy kicsit, állandóan új szakmákat tanul. Ha kórházat tervez, akkor például orvos, tudnia kell, mi zajlik egy műtét közben, hogy egy jó műtőt képes legyen összerakni. Ugyanígy ha hangversenytermet épít, akkor operaénekes, ha lakást, akkor az a családtag, aki még meg se született. Ha pedig az építész tehetséges, akkor művészi látásmódját erősebben tudja érvényesíteni, és úgy írja alá a terveit: „építőművész". Azonban az építészet mai gyakorlatában ez a kollégáknak csak egy töredéke. Nem esztétizálunk egész nap, hanem szigorú törvények szerinti alkalmazott művészetet kell művelnünk. Ha egy lakásban az ember nem fér be a csap és a mosógép közé, akkor nem a művészeti problémák jutnak eszünkbe.

•• Eszerint a művészi látásmód helyett inkább a gyakorlatiasság és a mesterségbeli tudás az, ami alapján valaki jó építésznek mondható?

A két szempont nem szétválasztható. Az építészlét sajátossága, hogy a humán és a reál világban egyaránt kell mozognunk. Azokat az építészmestereket tiszteljük igazán, akik ezt a humán világot – a jövőbe látást, a fantáziát, a kreativitást – képviselik egyáltalán az emberiség életének holisztikus jövőképét is föl tudják vetíteni. De egyben kiválóan képesek azt összeegyeztetni a pragmatikus-technikai tudással, ami a megvalósíthatóságról, a tartósságról, azaz bizonyos szempontból az időtlenségről szól. Egy építész alkotópályája szerintem nem ér olyan sokat, ha csak gyönyörű rajzokat eredményez. Azok végül megsárgulva eltűnnek az építészettörténet lapjai közt, az építmények viszont ott vannak száz vagy akár ezer évig is.

•• Hol helyezné el az építészetet és az építészeket a magyar kultúrában? Mennyire megbecsült szakma ez nálunk, például a zenéhez vagy a színházhoz képest?

Az építészet ismertségén lenne mit javítani, és meglehetősen alacsonynak tartom a megbecsültségünket is az Alpok mögötti országokhoz képest. Valószínűleg kevés ember tudna felsorolni három, ma élő magyar építészt jelentős munkássággal, miközben három színész, három zenész általában könnyen eszébe jut az embereknek. Ennek fő oka valószínűleg az, hogy hiányoznak az emblematikus építészfigurák. Nem tenyésztettünk ki magunk közül egy-két Öveges professzort, aki szemléletesen és szórakoztatóan elmagyarázza, hogy mi a csodája, mágiája ennek a szakmának. Emiatt egy építész munkája és szerepe a mai átlagember számára Magyarországon nem is világos, és talán emiatt van az is, hogy az építészeti, urbanisztikai szempontok nagyon hátul kullognak a döntéshozók listáján. Sokan talán azt gondolják, hogy időnk nagy részében csak színes ceruzák között ücsörgünk, és „rajzolgatunk" egy asztal felett görnyedve. Én az életem egynegyedét sem töltöm a rajzasztalnál, ugyanis az építészet teammunka, rengeteg ember közös gondolatát kell egy mederbe terelni, az épülő házakon való jelenlét számunkra kulcsfontosságú. Tény, hogy a harmincfős irodám bővelkedik tehetséges és ambiciózus építészekben, de a jó munkamegosztás, szervező- és kommunikációs készség nélkülözhetetlen.

•• Az következik ebből, hogy nincs elég nagy és hozzáértő építész Magyarországon?

Dehogy nincs! De az a sokszínűség, ami a műfaj hazai műveléséhez szükséges, olyan készségeket is megkíván, amivel nem születik az ember. Spiró György írja, hogy nagy népeknek van csak igazán nagy irodalmuk. Nagy

A popkultúra tíz arca

A popkultúra szóra keresve a Wikipédia azt írja, hogy nevezett fogalmat gyakran a magaskultúra ellentéteként használjuk. Pedig a popkultúra egy szinten van a magaskultúrával, kiegészíti egyik a másikat, egyik nélkül nem létezne a másik. A popkultúra a legőszintébb lenyomata lehet korunk társadalmának, oda kell rá figyelni, mert azok a fontos dolgok, amik nem férnek bele a magaskultúrába, a popkultúrán át jutnak el a közönséghez. A Port.hu szerkesztősége ebben a listában szedte össze azt a tíz kortárs alkotót, akinek tevékenysége, művészete a legtöbbet árulja el a mai Magyarországról, a gondolkodás irányairól és annak végeredményéről.

GRÓF BALÁZS: Az 1976-ban született képregényrajzoló, rajzfilmes és grafikus a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán rajz–vizuális nevelés szakon végzett 2004-ben, jelenleg is Pécsett él és dolgozik. Két könyve is megjelent: a HétköznaPICSAlódások nevű magyar punkegyüttesről szóló és a Képregények című gyűjteményes kötete. Nevét a legtöbben a Pesti Estben megjelent háromkockás rajzai miatt ismerik. Több magyar együttesnek is rajzolt már videoklipet, és időközben nemzetközi hírnevet is szerzett, ugyanis a legendás amerikai death metal zenekar, az Obituary megbízásából a Ten Thousand Ways To Die (2017) és a Violence (2015) című számokhoz készített zseniális videoklipeket.

DÁNIEL ANDRÁS: Grafikus, kortárs festő, első önálló mesekönyve 2012-ben jelent meg. A két boszorkányról szóló Matild és Margaréta után jött a Kicsibácsi és Kicsinéni (meg az Imikém), majd a gyerekirodalomban újítónak számító Mit keresett Jakab az ágy alatt? (és mi történt ott vele?), ami az ovisok alapvető és ösztönös félelmeit közelíti meg egy szokatlan, de rendkívül jó irányból. Ezután jöttek a Kufli-könyvek, amik szintén óvodásoknak és kisiskolásoknak (és persze a szüleiknek is) szólnak. A nagyszerű mesékben szorosan összefonódik a rajz és a sztori, és a gyerekek mellett a szülők is jól szórakoznak még akkor is, amikor már ezredszerre kell elmesélni Bélabáék történeteit. A Kuflik által a szerző egy új, mesés világot teremtett a gyerekeknek, akik a rajongásig szeretik a fura és kedves szereplőket. Fityirc, Zödön, Pofánka és a többiek elfogadásra, a világ megismerésére tanítják őket, miközben kiválóan mulattatnak. A Kuflikból 2016-ban Pálfi Szabolcs animációs sorozatot is készített.

KÖBLI NORBERT: A 39 éves forgatókönyvíró nélkül manapság nincsen tévésorozat vagy mozifilm. Pályafutását a filmforgalmazásban kezdte, majd filmkritikusként

Fotó: MTI/Mohai Balázs

„Bármi lehet belőle?” – üvegplafon a művészetben

Whoopi Goldberg talán a nyolcvanas évek végén mondta, hogy őt ne hívják színésznőnek, mert egy színésznő csak női szerepeket kaphat. „Én színész vagyok, játszhatok bármit.” És lám, eltelt néhány évtized, és idén először az MTV Movie Awardson a legjobb színész kategóriában hirdettek győztest, vagyis nem volt külön színész és színésznő kategória. A győztes pedig Emma Watson lett. Nőügyekkel foglalkozunk – Zalavári Noémi írása.

Fotó: Laurie Sparham

Magyarországon a nőknek alig több mint 35 százaléka tölt be vezető beosztást, miközben a gazdaságilag aktív lakosság több mint felét nők alkotják, és a friss diplomások között is magasabb a nők aránya a férfiakénál. A fizetésük viszont 13,2 százalékkal alacsonyabb, mint a férfiaké.

És bár egyre többet, de még mindig nagyon keveset beszélünk az üvegplafonról. Amerikában pedig az utóbbi időben szinte minden évre jutott egy nagyobb botrány nőkről, akik kikérték maguknak, hogy ugyanazért a munkáért kevesebb pénzt kaptak.

Nőkről, akik olyan karaktereket szeretnének eljátszani, akik nemcsak sodródnak, hanem indukálják is az eseményeket.

Hamupipőke repült

Emma Watson nevét a legtöbben a Harry Potter-sorozat Hermionéjaként ismerik. Pedig Watson amellett, hogy jelenleg Hollywood egyik legfoglalkoztatottabb színésznője, harcos nőjogi aktivista. 2014 óta például az ENSZ nagykövete, ebben a minőségben elsősorban a nők jogaiért és a nemek közti egyenlőségért harcol, és teszi ezt nem is akárhogyan. Az elmúlt évek két legnagyobb filmes dobása a Hamupipőke és A Szépség és a Szörnyeteg. A két mese között pedig nemcsak az a hasonlóság, hogy valószínűleg minden kislány rajongott értük gyermekkorában, hanem az is, hogy Hamupipőke és Belle szerepére is Emma Watsont kérték fel először. Viszont ő az egyiket nem fogadta el, a másik karakterét pedig az eredetihez képest kicsit átalakíttatta.

„Amikor felajánlották nekem Belle szerepét, úgy éreztem, sokkal jobban illik hozzám, mint Hamupipőke. Belle egy kívülálló valaki, és igazán felszabadító a tény, hogy dacol azzal, amit elvárnak tőle. Furcsa módon, de megdönti a városa

De mi is az a üvegplafon?

Az üvegplafon kifejezést a hetvenes évek óta használják akkor, ha egy szakképzett személy előrelépése a szervezeti hierarchián belül csak egy bizonyos szintig lehetséges. A fogalom leggyakrabban nőkkel kapcsolatban kerül elő, hiszen 2017 ide vagy oda, a nők még mindig nehezebben jutnak vezető beosztásba, vagy ha jutnak is, kevesebb pénzt kapnak ugyanazért a munkáért, mint a férfiak. Az egyik legjobb hasonlatot Bucher Katalin írta erről: „Végy egy maréknyi bolhát, akik jó nagyot ugranak, tedd őket egy befőttesüvegbe, és zárd le egy átlátszó celofánnal! A bolhák egy ideig folyton beleverik magukat a plafonba, ám rövid idő elteltével megtanulják, hol van a határ. Ezután már nem akarnak kiugrani, nyugodtan leveheted a tetőt, a bolhák nagy része nem fog rájönni arra, hogy elmúlt a veszély, bátran ugorhat magasabbra is. A női karrier is hasonló a bolhacirkuszhoz. Egyszerűen helyettesítsd a bolhákat nőkkel, a dunsztosüveget a munkahellyel, a celofánt a társadalmi lehetőségekkel!”